

Stanovisko č. 12(2017)

Poradnej rady európskych prokurátorov pri Výbore ministrov Rady Európy

Úloha prokurátorov v súvislosti s právami obetí a svedkov v trestnom konaní

1. Úvod: Účel a oblasť pôsobnosti stanoviska

1. Poradnú radu európskych prokurátorov (CCPE) zriadil Výbor ministrov Rady Európy v roku 2005, s úlohou okrem iného formulovať stanoviská k otázkam týkajúcim sa uplatňovania odporúčania Výboru ministrov členským štátom Rec (2000)19 o úlohe prokuratúry v systéme trestného súdnictva.

2. Výbor ministrov poveril CCPE, aby v roku 2017 pripravila a prijala stanovisko venované úlohe prokurátorov v súvislosti s právami obetí a svedkov v trestnom konaní. CCPE vypracovala toto stanovisko na základe odpovedí 31 členských štátov na dotazník¹

3. Cieľom tohto stanoviska je určiť, ako môžu prokurátori plniť svoje poslanie s najvyššou kvalitou a efektívnosťou, pokiaľ ide o ich úlohu pri ochrane práv obetí a svedkov postihnutých trestným činom. V stanovisku sa zdôrazňuje najmä úloha prokurátorov pri ochrane týchto osôb, keď sa považujú za zraniteľné, počas rôznych fáz trestného konania, ako aj počas výkonu súdnych rozsudkov, keďže obeť a svedkovia môžu byť zraniteľní aj vo fáze vykonávania a dokonca aj po ňom.

4. CCPE poznamenáva, že v členských štátoch, v ktorých prokurátori vykonávajú funkcie mimo oblasti trestného súdnictva sa zásady a odporúčania uvedené v tomto stanovisku uplatňujú *mutatis mutandis* aj na tieto funkcie.

5. Členské štáty Rady Európy majú rôzne právne a organizačné rámce pre prokuratúry, ako aj spoločné črty. Napríklad, nie všetky prokuratúry majú funkciu vyšetrovania trestných činov. Nie všetky prvky, o ktorých sa diskutuje v tomto stanovisku, sa preto budú vzťahovať na všetky členské štáty. Prokurátori vo všetkých členských štátoch by však mali venovať osobitnú pozornosť ochrane práv obetí a svedkov v trestnom konaní a mali by konať pri prísnom dodržiavaní ľudských práv a základných slobôd.

6. V tomto stanovisku sa uznáva význam Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „EDLP“), ako aj príslušná judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „Súdny dvor“). Zohľadňuje aj niekoľko dohovorov Rady Európy² a iných nástrojov trestného práva, vrátane rezolúcie (77) 27 o odškodňovaní obetí trestných činov, odporúčania R (85) 11 o postavení obeť v rámci trestného práva a trestného konania, odporúčania R (87) 21 o pomoci obetiam a prevencii viktimizácie, odporúčania Rec(2005) 9 o ochrane svedkov a justičných spolupracovníkov, usmernení o ochrane obetí teroristických činov (2005), odporúčania Rec(2006) 8 o pomoci obetiam trestných činov a odporúčania Rec(2012) 11

1/ Pozri dokument CCPE(2017)1 alebo

http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/ccpe/opinions/Travaux/Compilation_CCPE_avis%2012.pdf

2/ Pozri zoznam takýchto dohovorov Rady Európy v poznámkach pod čiarou č. 20 a 21.

Výboru ministrov o úlohe prokurátorov mimo systému trestného súdництва. Toto stanovisko vychádza aj z väčšiny predchádzajúcich stanovísk CCPE.³

7. CCPE vzala do úvahy aj príslušné dokumenty Organizácie Spojených národov,⁴ ako aj normy profesijnej zodpovednosti a vyhlásenie o základných povinnostiach a právach prokurátorov, ktoré prijala Medzinárodná asociácia prokurátorov (IAP) v roku 1999.

2. Vymedzenie pojmov

8. Na účely tohto stanoviska sú obeťami osoby, ktoré priamo alebo nepriamo utrpeli fyzickú, emocionálnu, sociálnu, hospodársku alebo akúkoľvek inú ujmu v dôsledku trestného činu. Táto definícia nevyklučuje právnické osoby, ktoré môžu využiť uplatniteľné ustanovenia týchto návrhov. „Svedok“ je osoba, ktorá bez ohľadu na svoje postavenie z hľadiska procesného práva disponuje informáciami relevantnými pre zverejnenie, zadržanie, určenie a vyhodnotenie skutočností, ktoré sú predmetom vyšetrovania a súdneho konania.

9. Hoci obeť trestného činu nemusí byť nevyhnutne účastníkom trestného konania, hrá zásadnú úlohu v procese trestného súdництва. Obete môžu vystupovať aj ako svedkovia, a preto by sa k nim malo pristupovať ako k svedkom, ak sa vo vnútroštátnom práve nestanovuje osobitný procesný režim pre obeť.

10. Na účely týchto návrhov zraniteľné osoby, či už obeť alebo svedkovia, sú osoby, ktoré pokiaľ ide o ich vek (deti, staršie osoby), situáciu, vospelosť alebo zdravotné postihnutie (fyzické alebo duševné), sú vystavené vyššiemu riziku ujmy (fyzickej alebo emocionálnej) ako ostatní. Obete mučenia a iných foriem neľudského a ponižujúceho zaobchádzania sú obzvlášť zraniteľné a prokurátori by im mali v tejto súvislosti venovať osobitnú pozornosť.

11. Ak sa v tomto stanovisku odkazuje na orgány činné v trestnom konaní, môže sa predpokladať, že zahŕňajú: v členských štátoch políciu, vyšetrovacie agentúry, bezpečnostné sily, prokurátorov v rámci ich príslušných právomocí.

3. Práva obetí a svedkov a ochranné opatrenia

12. Každý, kto je obeťou a/alebo svedkom trestného činu, môže utrpieť fyzickú alebo emocionálnu ujmu sociálnej, hospodárskej alebo inej povahy, z ktorej sa niektorí možno nikdy úplne nezotavia. Tieto škody môžu mať priamy alebo nepriamy vplyv aj na osoby, ktoré sú s nimi úzko spojené.

3/ Pozri najmä stanovisko č. 1 (2007) na tému „Spôsoby zlepšenia medzinárodnej spolupráce v oblasti trestnej činnosti“ oblasť spravodlivosti, Stanovisko č. 5(2010) o prokuratúre a súdnictve pre mladistvých, stanovisko č.8(2013) o vzťahoch medzi prokuratúrou a médiami, stanovisko č. 9(2014) k európskym normám a zásadám týkajúcim sa prokurátorov, vrátane „Rímskej charty“, stanovisko č. 10(2015) o úlohe prokurátorov pri vyšetrovaní trestných činov, stanovisko č. 11(2016) o kvalite a efektívnosti práce prokurátorov, a to aj v boji proti terorizmu a závažnej a organizovanej trestnej činnosti.

4/ Pozri najmä Deklaráciu o základných zásadách spravodlivosti pre obeť trestných činov a zneužitia právomoci schválenú Valným zhromaždením OSN v roku 1985, usmernenia o úlohe prokurátorov (1990), Dohovor Organizácie Spojených národov proti nadnárodnému organizovanému zločinu (2000) a Protokol z roku 2003 o prevencii, potláčaní a trestaní obchodovania s ľuďmi, najmä so ženami a deťmi, dopĺňujúci Dohovor Organizácie Spojených národov proti nadnárodnému organizovanému zločinu, o postavení a úlohe prokurátorov: Príručka Úradu Organizácie Spojených národov pre drogy a kriminalitu a Medzinárodnej asociácie prokurátorov (2014).

13. V záujme rešpektovania ich ľudskej dôstojnosti a zaručenia ich bezpečnosti by systémy trestného súdnictva mali zahŕňať súbor práv a ochranných opatrení pre obeť a svedkov, ktoré by mali rešpektovať všetci aktéri v trestnom konaní.

14. Takéto ustanovenia môžu prispieť aj k zabezpečeniu lepšej spolupráce obetí a svedkov, ktorí sa cítia náležite chránení. Okrem toho je nevyhnutné zabezpečiť, aby sa obeť a svedkom, najmä ak sú zraniteľní, poskytla primeraná starostlivosť, poradenstvo a podpora.

15. Obete by mali byť informované o všetkých svojich reprezentatívnych a participatívnych právach a povinnostiach a mali by mať rýchlu a účinnú reakciu na ich potreby, napríklad tým, že budú mať prístup k opatreniam zameraným na ich ochranu a k primeranej náhrade utrpených škôd. Je tiež dôležité, aby systém trestného súdnictva poskytoval primerané reakcie na predchádzanie sekundárnej viktimizácii (pozri body 32 – 38).

16. Existujú osobitné režimy ochrany, ktoré môžu obzvlášť zraniteľné osoby potrebovať. To bez ohľadu na to, že vo všeobecnosti by sa s obeťami a svedkami malo zaobchádzať spravodlivo a v súlade so zásadou rovnakého zaobchádzania so všetkými.

17. Práva obetí a svedkov sa môžu líšiť v závislosti od štádia trestného konania, v ktorom sa zúčastňujú. Pokiaľ ide o oznámenie trestného činu, obeť má právo⁵ upozorniť na trestný čin príslušné orgány a byť informovaná – od prvého kontaktu s políciou alebo akýmkoľvek orgánom činným v trestnom konaní a v jazyku, ktorému rozumie:

- o postupoch, na základe ktorých možno podať sťažnosť;
- o jej právach počas konania a súdneho konania;
- o dostupnosti právnej pomoci, poradenstva a inej pomoci;
- o možnosti, tam, kde je to vhodné, požadovať náhradu škody (emocionálnej a/alebo ekonomickej);
- o možnosti, tam, kde je to vhodné, náhrady trov na súd a iné súvisiace náklady a výdavky.

18. Obeť je tiež oprávnená požiadať a prijímať v súlade s právom, informácie:

- o pokroku v konaní, vykonávaní dôkazov a rozhodnutí prokurátora stíhať (a za aké trestné činy) alebo nestíhať alebo navrhnúť alternatívne riešenie sporov a o dôvodoch týchto rozhodnutí;
- o mieste a dátume súdneho konania, práve byť prítomný a byť vypočutý v súdnom konaní, ako aj, ak to stanovuje zákon, byť právne zastúpený, mať prístup k spisom a záznamom a podávať odvolania;
- o akýchkoľvek ochranných opatreniach, ktoré by mohli byť nariadené v jej mene, najmä s cieľom zachovať jej anonymitu, osobné údaje a bezpečnosť v súlade s povahou trestného činu a okolnosťami prípadu;
- o dostupnej sociálnej, lekárskej a inej pomoci (napríklad služby na podporu obetí, služby zdravotníckych zariadení, centrá proti násiliu a útlkov), ktorú môže využívať;

⁵/ V niektorých právnych systémoch sa toto oznamovanie môže považovať za povinnosť.

- o zmenách týkajúcich sa trestu odňatia slobody uloženého odsúdenej osobe a o dátume jej prípadného prepustenia;
- o regionálnych a medzinárodných mechanizmoch podávania individuálnych/kolektívnych sťažností a o tom, ako k nim získať prístup.

19. V tejto súvislosti je možné využiť:

- účasť odborníkov na vypočutí, napríklad psychológov alebo lekárskech a iných odborníkov, ktorí pomáhajú prokurátorom, orgánom presadzovania práva alebo súdom (napríklad v prípadoch sexuálnych trestných činov, domáceho násillia, obchodovania s ľuďmi alebo detskej pornografie),
- zásah špecializovaných jednotiek a kompetentných dobre vyškolených príslušníkov, ktorí sa zúčastnia na výsluchu alebo vyšetrení;
- v prípade potreby využiť príslušníkov rovnakého pohlavia ako obeť, najmä pri určitých druhoch trestných činov (napr. v prípadoch sexuálnych trestných činov alebo trestných činov proti sexuálnej slobode, domáceho násillia), aby sa zúčastnili na výsluchu;
- osobitné štátne programy na ochranu svedkov;
- možnosť vyhnúť sa kontaktom s páchatelom a zabrániť tomu, aby obeť opakovane poskytovali dôkazy, ak to nie je nevyhnutne potrebné, s cieľom zabrániť sekundárnej viktimizácii;
- osobitné podmienky na svedeckú výpoveď (napr. osobitné priestory pre deti, bezpečnostné čakárne, osobitné miestnosti na súdoch alebo dokonca mimo priestorov súdov, výsluchy mimo úradných hodín, používanie jednosmerných zrkadiel, videozáznamov a zvukových záznamov, uzavretých televíznych okruhov alebo živého televízneho spojenia na svedeckú výpoveď obeť, v prípade potreby s deformáciou tváre a hlasu technickými prostriedkami).

20. Obeť a prípadne svedkovia by mali byť tiež informovaní, aspoň v obzvlášť závažných okolnostiach zatknutia, prepustenia alebo úniku obžalovaného a/alebo páchatel'a.

4. Úloha prokurátorov pri ochrane práv obetí a svedkov

Úloha a povinnosti prokurátora voči obetiam a svedkom

21. Úlohy prokurátorov, pokiaľ ide o ochranu práv obetí a svedkov, sú v mnohých členských štátoch ustanovené zákonom, ale môžu vyplývať aj z právnych tradícií, politik trestného stíhania alebo etických pravidiel.⁶ Povinnosťou prokurátorov je riadiť sa normami profesionálneho správania, ktoré sú v nich vymedzené.

⁶ Pozri aj odporúčanie Rec (2000)19, body 32 a 33:

32. Prokurátori by mali náležite zohľadniť záujmy svedkov, najmä prijať alebo podporiť opatrenia na ochranu ich života, bezpečnosti a súkromia, alebo zabezpečiť, aby sa takéto opatrenia prijali.

33. Prokurátori by mali náležite zohľadniť názory a obavy obetí, keď sú dotknuté ich osobné záujmy, a prijať alebo podporovať opatrenia na zabezpečenie toho, aby boli obeť informované o svojich právach, ako aj o vývoji konania.

22. Prokurátori by mali vždy zaobchádzať s obeťami a svedkami s rešpektom, nediskriminačne a nestranne. a to s náležitým ohľadom na osobnú situáciu týchto osôb.

23. Prokurátori by mali pri výkone svojich povinností uplatňovať zdravý úsudok, a to aj pri rokovaní s obeťami a svedkami, najmä ak sú zraniteľní.

24. Prokurátori by mali náležite zohľadniť oprávnené záujmy svedkov a názory a obavy obetí, keď sú dotknuté ich osobné záujmy a podporovať alebo prijať opatrenia na zabezpečenie toho, aby obeť a svedkovia boli informovaní o svojich právach a povinnostiach, ako aj o vývoji v trestnom konaní.

25. Vo všetkých fázach konania by sa prokurátori mali zamerať na ochranu dôstojnosti, súkromného a rodinného života a osobnej bezpečnosti obetí a svedkov, ako aj zabezpečenie ich procesných práv, vrátane práva na informácie a prípadne práva obetí na právnu pomoc a odškodnenie.

26. Úlohy ochrany práv obetí a svedkov sa môžu v závislosti od vnútroštátneho právneho systému vykonávať v spolupráci s orgánmi činnými v trestnom konaní a súdmi alebo sa k nim pripájajú.

27. Prokurátori by mali od obetí a svedkov vyžadovať, aby sa zúčastnili na súdnom konaní vždy, keď svedecká výpoveď je nevyhnutná pre trestné stíhanie a obhajobu alebo sa vyžaduje zo zákona. Okrem toho vzhľadom na význam svedectva obeť/svedka by členské štáty mali vytvoriť legislatívne aj inštitucionálne mechanizmy na vypočúvanie obeť/svedka, aby mohli svedčiť slobodne a bezpečne.

28. Podľa Súdneho dvora môže byť v trestnom konaní právo na obhajobu vyvážené pre účel ochrany svedka/obeť, najmä rešpektovanie ich súkromného života. Preto možno prijať určité opatrenia na osobitný účel ochrany svedka/obeť⁷.

29. Osobitné ochranné opatrenia sú mechanizmy, ktoré zaručujú fyzickú a psychickú bezpečnosť obetí/svedkov a prípadne aj ich rodinných príslušníkov a nedotknuteľnosť ich majetku.

30. V tejto súvislosti by sa tam, kde je to vhodné, mali ustanoviť osobitné ochranné opatrenia pre obeť/svedkov pred svedeckou výpoveďou, počas nej a po nej, s cieľom reagovať na možné obavy, ktoré môžu mať o svoj život, zdravie a majetok alebo o život, zdravie a majetok svojich rodinných príslušníkov.

31. Prokurátori, polícia a iní príslušníci orgánov presadzovania práva by mali mať možnosť uplatňovať osobitné ochranné opatrenia podľa okolností trestnej veci a rozsahu, v akom je ohrozený život, zdravie a majetok obetí/svedkov alebo ich rodinných príslušníkov.

Zabránenie sekundárnej viktimizácii

32. Sekundárna viktimizácia je ujma, ktorá nie je spôsobená priamo páchatelom, ale vzniká ako dôsledok konania prokurátorov, orgánov presadzovania práva alebo justičných orgánov,

7/ Pozri rozsudok Súdneho dvora vo veci S. N./Švédsko z 2. júla 2002.

ktoré majú vplyv na obeť. Prokurátori by sa mali snažiť zabrániť sekundárnej viktimizácii spôsobenej ich konaním.

33. určité druhy obetí, najmä domáceho násillia, sexuálneho zneužívania, obchodovania s ľuďmi, terorizmu a nelegálnej migrácie môžu spĺňať podmienky na osobitné postavenie – postavenie obzvlášť zraniteľnej obeť – v dôsledku násillia alebo hrozby násillia, ktorému môžu byť vystavené, ako aj rizika sekundárnej viktimizácie.

34. Neprofesionálny prístup prokurátorov, polície, iných orgánov presadzovania práva alebo justičných orgánov môže viesť aj k sekundárnej viktimizácii. Nedostatočné pochopenie osobitnej situácie obeť môže u obeť vyvolať pocit izolácie, neistoty a straty viery v systém trestného súdnicťva.

35. Neprofesionálne, zdĺhavé alebo neskoré vyšetřovanie a trestné stíhanie môže viesť k nenapraviteľnej strate dôkazov a je v rozpore s požiadavkou, aby sa vec dokončila v primeranej lehote alebo príslušnej zákonnej premlčacej lehote.

36. Pre určité druhy trestnej činnosti (napr. domáce násillie, sexuálne zneužívania, obchodovanie s ľuďmi, terorizmus, nelegálne pristáhovalectvo) prokurátori by mali mať možnosť špecializovať sa, získať vedomosti zo súdnej psychológie a využívať príslušnú odbornú prípravu, aby mohli tieto typy prípadov riešiť rýchlo a kompetentne.

37. Ak druhé vypočúvanie zraniteľných obeť nie je možné, vhodné alebo nevyhnutné, prichádza do úvahy použitie zhotovených zvukových a obrazových záznamov, aj keď s náležitým ohľadom na zásadu kontradiktórnosti.

38. S cieľom zabrániť sekundárnej viktimizácii, vypočúvanie malých detí a iných zraniteľných osôb by sa malo vykonávať bez prítomnosti páchatel'a v osobitných vypočúvacích miestnostiach a s použitím zvukových a obrazových záznamov alebo prostredníctvom videokonferenčného zariadenia. Pri rešpektovaní zásady kontradiktórnosti by tieto záznamy mali byť použiteľné v trestnom konaní ako dôkazy,⁸ aby sa zabránilo zbytočnému opakovaniu.

Osobitné obavy týkajúce sa konkrétnych skupín obeť (napríklad terorizmus, obchodovanie s ľuďmi, domáce násillie, sexuálne zneužívania)

39. Zatiaľ čo všetky obeť trestných činov si zaslúžia pozornosť polície a orgánov presadzovania práva a súdnych orgánov, niektoré z nich musia využívať osobitný režim z dôvodu osobitnej povahy traumy, ktorú utrpeli, alebo závažnosti trestného činu, ktorému boli vystavené.

40. Prokurátori, ak je to v ich právomoci, by sa mali zamerať na včasné odhalenie týchto prípadov a pozornosť venovať najmä:

- zabezpečeniu včasnej svedeckej výpovede, aby sa neskôr mohla použiť ako dôkaz v súdnom konaní;

8/ Pozri články 23 a 24 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2012/29/EÚ z 25. októbra 2012, ktorou sa stanovujú minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obeť trestných činov – právo na ochranu obeť s osobitnými potrebami ochrany počas trestného konania. Pozri aj usmernenia Výboru ministrov Rady Európy o súdnicťve zohľadňujúcom potreby detí (2010).

- včasnému začatiu vyšetrovania trestných činov a trestného stíhania a primeranému dohľadu nad ich výsledkom;
- predchádzaniu zbytočnému opakovaniu svedectva obeť;
- prípadnému ustanoveniu opatrovníka dieťaťa, ktoré sa zúčastňuje na konaní;
- vyžiadaniu odborného poradenstva a presnému formulovaniu otázok pre odborníkov.

Domáce násilie a sexuálne zneužívanie

41. Domáce násilie sa často vyznačuje značným časovým obdobím opakovaných útokov, priťažujúcou agresivitou páchatel'a, emocionálnou vzájomnou závislosťou páchatel'a a obeť a utajením (väčšina času v súkromí). Obeť veľmi často nechce spolupracovať s orgánmi presadzovania práva z dôvodu materiálnej a psychologickej závislosti od páchatel'a, plachosti a predpokladu, že správanie páchatel'a sa zlepší. Obete môžu niekedy chcieť znížiť závažnosť konania páchatel'a, odmietnuť vypovedať, zmeniť svoju výpoveď alebo sami prevziať určitú vinu. Ak je obeť ochotná svedčiť, zvyčajne poskytne maximum informácií ihneď po incidente (veľmi často ide o posledný a najzávažnejší útok; niekedy to však môže byť po prvom útoku, v ktorom je zapojené dieťa).

42. Prokurátori, ak je to v ich právomoci⁹, by sa mali zamerať na včasné odhalenie týchto prípadov a venovať pozornosť najmä:

- diferenciácii udalostí spadajúcich pod pojem domáce násilie;
- potrebe riadnej právnej kvalifikácie činu, ktorý vedie k domácemu násiliu; v tomto ohľade by sa nemali zameriavať len na najnovší útok, ktorý viedol obeť k podaniu trestného oznámenia, ale mali by vyhľadať aj predchádzajúce trestné činy (existuje riziko kvalifikácie predchádzajúcich útokov ako iného alebo menej závažného trestného činu);

43. Násilie v rámci rodiny, kriminálny jav, ktorý je často prakticky neviditeľný, si vyžaduje aby vyšetrovatelia a prokurátori pozorne počúvali obeť s cieľom čo najskôr odhaliť porušenia a ukončiť násilné správanie. Výsluchy by sa mali vykonávať so všetkými potrebnými právnymi zárukami. Je tiež dôležité spolupracovať s agentúrami a verejnými a súkromnými inštitúciami, ktoré môžu poskytovať pomoc obetiam domáceho násillia.

44. Aby sa predišlo škodlivým dôsledkom pre obeť v jej každodennom živote, malo by sa okrem iného zabezpečiť, aby je to vhodné, aby násilný manžel a nie obeť opustil domov rodiny alebo podliehal obmedzujúcemu príkazu a aby sa k obeť nemohol priblížiť a aby obeť mohla využívať moderné technológie, ako napríklad telefón na varovanie príslušných orgánov v prípade bezprostredného nebezpečenstva.

45. Je nevyhnutné, aby prokurátori, polícia a iné orgány presadzovania práva venovali osobitnú pozornosť prijímaniu a počúvaniu obeť sexuálneho zneužívania, najmä ak je obeť dieťa alebo osoba s mentálnym postihnutím.

^{9/} Pozri najmä odporúčanie Výboru ministrov Rec(2002)5 členským štátom o ochrane žien pred násillím.

Obchodovanie s ľuďmi

46. Obchodovanie s ľuďmi je kriminálnym javom s rôznymi formami, ako napríklad: obchodovanie s ľuďmi migranti, sexuálne vykorisťovanie alebo nútená práca.¹⁰ Obete sú často zraniteľné osoby, ktoré sa obávajú následkov trestného činu a vyhýbajú sa odvetným opatreniam zo strany páchatel'ov. Preto je dôležité, aby im prokurátori, polícia alebo iné orgány presadzovania práva a justičné orgány pomohli získať potrebnú podporu na zabezpečenie ich ochrany a dostať ich z prostredia trestnej činnosti.

47. Príslušný orgán by mal venovať pozornosť najmä:

- účinnému vyšetrovaniu prípadu;
- včasnej identifikácii obete alebo potenciálnej obete obchodovania s ľuďmi;
- náležitej právnej kvalifikácii činu ako trestného činu obchodovania s ľuďmi, a nie ako iného, najmä menej závažného trestného činu;
- konkrétnej a účinnej ochrane práv obete alebo potenciálnej obete obchodovania s ľuďmi;
- zváženiu nových foriem obchodovania s ľuďmi, napr. manželstiev maloletých a/alebo nútených manželstiev a účelových manželstiev, ktoré nútia obete, najmä deti, žobrať a páchať trestné činy;
- možnému prepojeniu obchodovania s ľuďmi s akoukoľvek trestnou činnosťou súvisiacou s nelegálnou migráciou;
- uplatňovaniu zásady nepotrestania voči obetiam obchodovania s ľuďmi, ak je to možné.¹¹

48. V rámci nelegálnej migrácie, kde sú životy a zdravie migrantov veľmi často ohrozené, prokurátori, polícia a iné orgány činné v trestnom konaní by mali venovať pozornosť najmä:

- možnému prepojeniu medzi nelegálnou migráciou a obchodovaním s ľuďmi a možnému nárastu počtu prípadov obchodovania s ľuďmi v súvislosti s prisťahovalcami;
- identifikácií prevádzáčov a zločineckých prevádzáčských sietí;
- identifikácií trestných činov súvisiacich s nelegálnou migráciou, napr. falšovania dokladov (preukazy totožnosti, víza, povolenie na pobyt, registrácia žiadateľ'ov o azyl) a väzbe prevádzáčov na inú trestnú činnosť (obchodovanie s ľuďmi, užívanie drog, trestná činnosť poškodzujúca majetok);
- monitorovaniu sociálnych médií (reklama služieb, nábor vodičov, informácie o vývoji migračných trás, situácia v cieľových krajinách, reklamy ako „hľadanie cestujúceho“);

10/ Niektoré pojmy – otroctvo, nevoľníctvo a nútená práca možno nájsť v judikatúre ESLP týkajúcej sa článku 4 dohovoru. Vymedzenie týchto pojmov by malo byť presné, ale flexibilné a malo by sa dať prispôbiť rôznym okolnostiam. Procesné aspekty článku 4 zahŕňajú pozitívne povinnosti zmluvných štátov účinne stíhať a trestať akýkoľvek trestný čin, ktorého cieľom je udržať osobu v otroctve, nevoľníctve alebo nútenej práci – t. j. procesnú povinnosť účinne vyšetrovať trestné činy spáchané v rámci jurisdikcie štátu. Účinné vyšetrowanie musí byť neustranné, nezávislé, dôkladné a dostatočné, rýchle a musí podliehať verejnej kontrole a nie je a priori otázkou výsledku, ale použitých prostriedkov.

11/ Zásada netrestania nie je v rozpore s ľudskými právami. Pozri ESLP vo veci *Rantsev/Cyprus a Rusko* a vo veci *Siliadin/Francúzsko* – časť článku 4 dohovoru. Pozri aj Dohovor Rady Európy o boji proti obchodovaniu s ľuďmi (článok 26).

- zameraniu sa na detských migrantov bez sprievodu alebo iné izolované osoby – je pravdepodobnejšie, že sa stanú potenciálnymi obeťami obchodovania s ľuďmi z dôvodu ich zraniteľného postavenia;
- kontextu nelegálnej migrácie a terorizmu a ich možnému prepojeniu.

Terorizmus

49. Teroristické činy často zanechávajú obeť po udalostiach vážne traumatizované a izolované. Je teda dôležité, aby prokurátori v súlade so svojimi právomocami a hneď, ako sú známe potrebné skutočnosti, venovali pozornosť osudu obetí, počas vyšetrovania a počas celého trvania konania.¹²

50. Je mimoriadne dôležité, aby rodiny a príbuzní obetí boli čo najskôr informovaní o svojom postavení. Stav obetí, či už zranených, zosnulých alebo nezvestných, by sa mal oznámiť humánnym spôsobom. Mali by tiež dostať primeranú a bezplatnú núdzovú pomoc, pričom by sa malo zabezpečiť prísne rešpektovanie ich súkromia.

51. Pri vracaní tiel a predmetov patriacich obetiam teroristických činov by sa mali prijať všetky preventívne opatrenia

52. Prokurátori by sa tiež mali snažiť poskytnúť obetiam, ak je to vhodné, spoľahlivé informácie a fakty o pokroku vo vyšetovaní, pričom osobitnú pozornosť treba venovať informovaniu obetí pred tým, ako sa informácie poskytnú médiám alebo ako ich médiá oznámia.

53. Obete teroristických činov sú často vážne postihnuté na svojej fyzickej a psychickej integrite, aj vo svojej finančnej situácii. Prokurátori by mali v čo najväčšej možnej miere zabezpečiť rýchle spracovanie prípadov, ktoré umožní rýchlu a primeranú náhradu akejkoľvek utrpanej ujmy.

Použitie osobitných opatrení alebo postupov na ochranu a rehabilitáciu obetí/svedkov

Podpora a pomoc

54. Na zabezpečenie primeraných materiálnych, ľudských a finančných zdrojov sú potrebné dostatočná ochrana a pomoc obetiam a svedkom. Ľudské zdroje by mali zahŕňať nielen vyškolených prokurátorov, ale aj psychológov, pedagógov a iných kompetentných odborníkov.

55. Keďže verejné inštitúcie a mimovládne organizácie často zohrávajú dôležitú úlohu pri plnení programov a projektov týkajúcich sa pomoci obetiam a svedkom, mala by sa s nimi organizovať účinná spolupráca.

Svedectvo obetí a svedkov, najmä ak sú zraniteľné: schopnosť poskytnúť svedeckú výpoveď pod prísahou, posúdenie rizika a iné ochranné opatrenia

56. S cieľom zabrániť sekundárnej viktimizácii by prokurátori mali posúdiť, či je pravdepodobné, že prostredníctvom vypočúvania obetí a svedkov, najmä ak sú zraniteľní, budú poskytnuté relevantné informácie pre prípad.

^{12/} Pozri aj usmernenia o ochrane obetí teroristických činov prijaté Výborom ministrov 2. marca 2005.

57. Zraniteľné obeť a svedkovia by mali byť vopred plne informovaní o dôsledkoch a rozsahu ich výsluchu.

58. Prokurátori by mali rešpektovať právo detí na vhodných zástupcov v konaní.

59. Ak je potrebné prísažné svedectvo, obeť alebo svedok by mali byť upozornení na dôsledky takéhoto svedectva.

60. V tých právnych systémoch, v ktorých možno obeť/svedka požiadať, aby zložil prísahu, ak je vznesená námietka proti jej zloženiu buď preto, že vypočúvaný nemá žiadne náboženské vyznanie alebo je to v rozpore s jeho náboženským vyznaním, malo by sa mu umožniť, aby urobil svoje vyhlásenie (potvrdenie) a malo by sa uznať, že má rovnakú silu a účinok, ako keby zložil prísahu.

61. Účasť obzvlášť zraniteľných obetí a svedkov na trestnom konaní by mala byť podrobená mechanizmom analýzy riadenia rizík, ktoré odhaľujú možné hrozby pre tieto osoby, s cieľom zabezpečiť náležité a primerané ochranné opatrenia a monitorovať účinnosť ich uplatňovania.

Účinok odmietnutia alebo neschopnosti detí, osôb s mentálnym postihnutím alebo iných zraniteľných osôb poskytnúť dôkazy

62. V súlade so zákonom môže byť vypočúvaná každá osoba bez ohľadu na jej vek, ak si je vedomá okolnosti. Ktoré sú relevantné pre trestnú vec. Ak pred výsluchom dieťaťa vznikne otázka, či je dieťa schopné správne pochopiť a sformulovať okolnosti trestnej veci alebo či vykonávanie procesných činností môže mať nepriaznivý psychologický vplyv na dieťa, procesná činnosť by sa mala vykonať až na základe posúdenia znalcom.

63. O tom, či je osoba s mentálnym postihnutím schopná vypovedať, rozhodne súd s pomocou znalcov, na základe posúdenia schopnosti tejto osoby porozumieť okolnostiam prípadu a náležite ich vyjadriť, bez zhoršenia zdravotného stavu.

Pomoc znalcov obeť a svedkom

64. Obeť a svedkovia, ktorí majú ťažkosti s pochopením otázok a predložením dôkazov môže svedčiť s pomocou vhodných odborníkov v predsúdnom aj súdnom konaní, aby sa zabezpečila jednotná komunikácia.

65. Znalec môže vysvetliť otázky osobe, ktorá vypovedá, ako aj jej odpovede, aby sa zabezpečila primeraná komunikácia s prokurátorom a súdom. Účasťou znalca by sa nemala obmedziť povinnosť prokurátora zabezpečiť, aby otázky položené obeť a svedkovi boli relevantné a zodpovedali úrovni jeho intelektuálnej vyspelosti. Vo vnútroštátnych právnych predpisoch a/alebo iných nástrojoch by sa mali stanoviť pravidlá vhodného správania odborníkov v tejto oblasti.

Osobitné opatrenia týkajúce sa prípustnosti dôkazov

66. Vo vnútroštátnych právnych predpisoch by sa mali stanoviť osobitné mechanizmy na zabezpečenie prípustnosti získaných dôkazov pomocou špeciálnych prostriedkov. V tejto súvislosti sa môže použiť videozáznam výsluchu, výsluch vykonaný na inom mieste prostredníctvom videokonferencie/živého televízneho spojenia alebo premietanie nahratej výpovede. Tieto mechanizmy by mali poskytovať primerané záruky zamerané na

zabezpečenie spravodlivého procesu, rešpektovať záruky zásady kontradiktórnosti stanovené pre obvineného podľa článku 6 ods. 3 písm. d) EDĽP, zabezpečiť spoľahlivosť dôkazov a chrániť práva osôb, proti ktorým sa svedecká výpoveď podáva.

Vyhýbanie sa viacnásobnému výsluchu obetí a svedkov a krížovému výsluchu o ich osobnom živote

67. Prokurátori v rámci svojich funkcií dohľadu prijímajú opatrenia na zníženie počtu výsluchov detí, osôb s mentálnym postihnutím a zraniteľných osôb vo všeobecnosti. Tieto osoby by mali byť vypočuté, ak je to možné, raz a len vtedy, keď je to nevyhnutne potrebné. Výsluch by mal byť čo najkomplexnejší, aby sa predišlo opakovaniam. Ak psychológ alebo iný príslušný odborník zistí, že priame vypočúvanie môže poškodiť dieťa alebo osobu s mentálnym postihnutím, malo by sa zvážiť, aby sa vypočúvanie uskutočnilo primeranými technickými prostriedkami.

68. Priama komunikácia medzi zraniteľnou obeťou/svedkom a údajným páchatelom by mala byť čo najviac obmedzená, najmä v prípadoch sexuálneho vykorisťovania, sexuálneho zneužívania a sexuálneho násillia, a len ak je to nevyhnutne potrebné na zabezpečenie spravodlivého procesu. Môže to zahŕňať povolenie obeti/svedkov vypovedať spoza obrazovky alebo iného podobného zariadenia, aby obeť/svedok nevidel obvineného.

Možnosť vylúčiť verejnosť zo súdnych konaní

69. Pojednávania by sa za normálnych okolností mali konať na verejnosti. Vo veľmi obmedzených prípadoch by však vnútroštátne právne predpisy mali zvážiť možnosť neverejných vypočutí (za zatvorenými dverami – napríklad, ak by prítomnosť verejnosti mohla porušiť právo obeť alebo svedka na súkromný život alebo spôsobiť dieťaťu duševnú alebo inú ujmu). V každom prípade by malo byť vecou súdu, aby o tom rozhodol, pričom sa vždy zabezpečí riadne dodržiavanie požiadaviek spravodlivého procesu a transparentnosti.

Úloha prokurátorov a iných aktérov pri presadzovaní týchto práv a v prípade ich porušenia

70. Prokurátori by mali v prípade potreby spolupracovať s políciou a inými orgánmi presadzovania práva a justičnými orgánmi, orgánmi a inštitúciami na podporu obeť, poradenskými jednotkami pre mediáciu a zmierenie a mimovládnyimi organizáciami. Prokurátor by mal podľa potreby spolupracovať s inštitúciami (centrami sociálnych služieb, komunitnými centrami, nemocnicami, vzdelávacími inštitúciami, jednotkami na ochranu svedkov a práv obeť) alebo nasmerovať obeť na takéto inštitúcie, aby im bola poskytnutá podpora a pomoc (právna, psychologická, finančná, v otázkach bývania, vzdelávania a zamestnania) s cieľom uľahčiť zotavenie po násillí.

71. Obeť by mala byť informovaná o dostupných možnostiach, ako je mediácia, zmierenie a restoratívne konanie vo veci prístupu k spravodlivosti¹³. Vzhľadom na svoj vek, vyspelosť a duševné schopnosti by obeť mala byť v tejto súvislosti informovaná o rizikách a prínosoch dostupných možností.

13/ Tento prístup je tiež požiadavkou základných zásad OSN o využívaní programov restoratívnej spravodlivosti v trestných veciach (2002) a odporúčania Rady Európy č. R (99)19 o mediácii v trestných veciach.

72. Prokurátor by mal podľa potreby prijať potrebné opatrenia na zabezpečenie dostatočných a včasných informácií obetí o dostupných podporných službách a právnych opatreniach v jazyku, ktorému rozumejú.¹⁴

73. Prokurátor by mal v prípade potreby využiť všetky opravné prostriedky proti neodôvodneným rozhodnutiam policajných a iných orgánov činných v trestnom konaní na úkor obetí a svedkov.

5. Odborná príprava

74. Odborná príprava, ktorá je právom a povinnosťou prokurátorov vo všeobecnosti, je kľúčová v oblasti, v ktorej sú možné sociálne, zdravotné a psychologické dôsledky, ako sú vzťahy s obeťami a svedkami trestných činov a zraniteľnými osobami zapojenými do trestného konania. Programy odbornej prípravy by mali zahŕňať výmenu informácií a skúseností o osvedčených postupoch a operačných modeloch na vnútroštátnej, regionálnej a medzinárodnej úrovni.

75. Ochrana práv obetí a svedkov by sa mala uznať za nevyhnutnú pre právo na riadny proces a spravodlivosť súdnych konaní. Táto téma by sa preto mala zahrnúť do programov odbornej prípravy prokurátorov, a to v rámci počiatočnej odbornej prípravy aj odbornej prípravy počas zamestnania, aby sa stala významnou súčasťou ich odborných znalostí a kultúry.

76. Niektoré druhy trestných činov predstavujú osobitné výzvy, pokiaľ ide o obeť/svedkov. Napríklad v prípadoch organizovanej trestnej činnosti, terorizmu alebo počítačovej kriminality sa svedkovia môžu cítiť vystavení hroziacim hrozbám; pri sexuálnom alebo domácom násilí alebo prenasledovaní sú zraniteľné obeť/svedkovia vystavení osobitným obmedzeniam; pri trestných činoch spáchaných cez internet sa obeť môže cítiť bezmocná v boji proti agresii, krádežiam identity atď.

77. Každý z týchto výziev môžu lepšie čeliť prokurátori, ktorí si dobre uvedomujú možné psychologické účinky na zúčastnené osoby a poznajú vhodné techniky týkajúce sa zraniteľných osôb. Preto sa odporúča špecializovaná odborná príprava so zapojením nielen vyšetrovateľov a členov iných právnických profesií, ale aj odborníkov z príslušných rôznych disciplín a mimovládnych organizácií.

78. Programy odbornej prípravy by mali odkazovať na primeraný prístup k rôznym druhom obetí/svedkov, ich rešpektovanie a ochranu a účinnosť ich práv v rámci trestného konania. Mali by sa zväziť vhodné techniky výsluchu s cieľom získať pravdivé a komplexné svedectvo, pričom by sa malo zabrániť akémukoľvek negatívnemu vplyvu na dotknutú osobu.

79. Kvalifikovaní a vyškolení prokurátori môžu prispievať k odbornej príprave prokurátorov, polície a iných právnych subjektov presadzovania práva, aby oblasť presadzovania práva ako celok mohla byť preniknutá rovnakými odbornými znalosťami a kultúrou a mala rovnaké vhodné operačné nástroje.

14/ Pozri Dohovor Rady Európy o predchádzaní násilíu na ženách a domácejmu násilíu a o boji proti nemu (2011).

6. Medzinárodná spolupráca

80. Vzhľadom na rozsiahlu internacionalizáciu rôznych aspektov spoločenského života, medzinárodná spolupráca v boji proti trestnej činnosti, vrátane justičnej a policajnej spolupráce, ako aj technickej pomoci, má čoraz väčší význam pre ochranu práv obetí/svedkov v trestnom konaní, najmä v prípadoch terorizmu a nadnárodnej trestnej činnosti, napr. obchodovania s ľuďmi a ľudskými orgánmi, sexuálneho vykorisťovania a sexuálneho zneužívania detí a počítačovej kriminality.

81. Úloha prokurátorov vo vzťahu k medzinárodnej spolupráci v boji proti trestnej činnosti, a teda aj v ochrane svedkov a práv obetí má veľký význam, najmä pokiaľ ide o formálnu a neformálnu výmenu odborných znalostí a informácií na požiadanie alebo spontánne (napr. výmena odtlačkov prstov a údajov o DNA), vydávanie osôb¹⁵, vzájomnú právnu pomoc¹⁶, odovzdanie konania v trestných veciach¹⁷ a zaistenie, konfiškáciu a vymáhanie príjmov z trestnej činnosti zo zahraničia¹⁸. Úsilie o aktualizáciu a rozšírenie existujúceho právneho základu pre takúto spoluprácu by malo pokračovať za aktívnej účasti všetkých prokuratúr v Európe.

82. Medzinárodná spolupráca pri konfiškácii majetku v zahraničí a jeho vymáhaní je nanajvýš dôležitá pre obeť.¹⁹ CCPE preto nabáda členské štáty, aby v rámci medzinárodnej spolupráce vypracovali a posilnili spoločné právne dôvody na vymáhanie skonfiškovaného majetku.

83. Prokurátori by mali byť oboznámení s príslušnými medzinárodnými nástrojmi a využívať ich v kontexte ochrany obetí a svedkov, najmä s Európskym dohovorom o odškodňovaní obetí násilných trestných činov (1983, CETS č. 116)²⁰ a nedávnymi dohovormi Rady Európy v oblasti trestného práva s ustanoveniami týkajúcimi sa ochrany práv obetí a svedkov a ich rodinných príslušníkov.²¹

15/ Pozri v prvom rade Európsky dohovor o vydávaní (1957, ETS č. 24) a 4 dodatkové protokoly k nemu (1975, ETS č. 086; 1978, ETS č. 098; 2010, CETS č. 209; 212, CETS č. 212).

16/ Pozri v prvom rade Európsky dohovor o vzájomnej pomoci v trestných veciach (1959, ETS č. 30) a 2 dodatkové protokoly k nemu (1978, ETS č. 099; 2001, ETS č. 182).

17/ Pozri Európsky dohovor o odovzdávaní trestného konania (1972, ETS č. 073).

18/ Pozri napr. Dohovor o praní špinavých peňazí, vyhľadávaní, zhabaní a konfiškácii ziskov z trestnej činnosti (1990, ETS č. 141) a Dohovor Rady Európy o praní špinavých peňazí, vyhľadávaní, zhabaní a konfiškácii ziskov z trestnej činnosti a o financovaní terorizmu (2005, CETS č. 198).

19/ Dohovor Rady Európy o praní špinavých peňazí, vyhľadávaní, zhabaní a konfiškácii ziskov z trestnej činnosti a o financovaní terorizmu (2005) ako novinku v nedávnom systéme ukladá zmluvným stranám povinnosť prioritne zvážiť vrátenie skonfiškovaného majetku žiadajúcej zmluvnej strane v rozsahu povolenom vnútroštátnym právom a na požiadanie zabezpečiť, aby obeť boli odškodnené alebo aby sa skonfiškovaný majetok vrátil oprávneným vlastníkom (článok 25 ods. 2).

20/ Tento dohovor nadobudol platnosť 1. februára 1988 a doteraz získal 26 ratifikácií/prístupení a osem podpisov, po ktorých nenasledovala ratifikácia, a je prvou medzinárodnou zmluvou osobitne venovanou ochrane práva obetí na odškodnenie uzavretou v rámci Rady Európy.

21/ Pozri napr. Dohovor Rady Európy o predchádzaní terorizmu (2005, CETS č. 196), článok 13; Dohovor Rady Európy o boji proti obchodovaniu s ľuďmi (2005, CETS č. 197), kapitola III; Dohovor Rady Európy o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním (2007, CETS č. 201), kapitola IV; Dohovor Rady Európy o predchádzaní násilliu na ženách a domácejmu násilliu a o boji proti nemu (2011, CETS č. 210), kapitola IV; Dohovor Rady Európy o falšovaní liekov a podobných trestných činoch ohrozujúcich verejné zdravie (2011, CETS č. 211), kapitola IV; Dohovor Rady Európy o manipulácii športových súťaží (2014, CETS č. 215), článok 21; Dohovor Rady Európy proti obchodovaniu s ľudskými orgánmi (2015, č. 216), kapitola IV.

84. Prokurátori by mali v rámci medzinárodnej spolupráce v plnom rozsahu využívať aj nové technológie, aby zabezpečili legitímne práva obetí a svedkov (napr. možnosť vypovedať zo zahraničia bez cestovania, najmä prostredníctvom videokonferencie, a získať elektronické dôkazy zo zahraničia).

85. Prokurátori by mali účinne využívať a podporovať existujúce orgány medzinárodnej spolupráce, ako sú Eurojust a justičné siete (ako napríklad Európska justičná sieť). Vo veľkej miere by sa mali využívať aj také moderné nástroje spolupráce, ako sú kontrolované dodávky, utajené vyšetrovania a spoločné vyšetrovacie tímy.

86. Berúc do úvahy Bielu knihu o nadnárodnej organizovanej trestnej činnosti (2014), najmä jej ustanovenia týkajúce sa posilnenia medzinárodnej justičnej spolupráce a ochrany svedkov, CCPE vidí záujem o vykonávanie opatrení stanovených v akčnom pláne Rady Európy na boj proti nadnárodnému organizovanému zločinu (2016 – 2020),²² ktorý okrem iného zahŕňa koordináciu medzinárodných programov na ochranu svedkov s pridelením primeraných rozpočtov, vypracovanie usmernení o právach a povinnostiach chránených svedkov a aktualizáciu príslušných nástrojov a publikácií Rady Európy.²³

87. Mala by sa ďalej rozvíjať medzinárodná spolupráca v prípadoch ochrany svedkov, pričom by sa malo prihliadať na vnútroštátne a medzinárodné osvedčené postupy v tejto oblasti²⁴

22/ CDPC (2015) 17 Fin, 2. marca 2016.

23/ Najmä odporúčanie Rec(2005)9 o ochrane svedkov a spolupracovníkov, „Ochrana svedkov závažných trestných činov – Príručka odbornej prípravy pre orgány činné v trestnom konaní a súdnictvo“ (2006), „Terorizmus: ochrana svedkov a justičných spolupracovníkov (2006).

24/ Pozri napr. vzorový zákon UNDCP o ochrane svedkov (2000) a Dohodu o ochrane účastníkov trestného konania, ktorá bola podpísaná v rámci Spoločenstva nezávislých štátov 28. novembra 2006 a nadobudla platnosť 13. apríla 2009.

ODPORÚČANIA

- 1. Prokurátori musia pri ochrane práv obetí a svedkov vykonávať svoje povinnosti čo najkvalitnejšie a najúčinnnejšie počas rôznych štádií trestného konania, a to aj počas výkonu súdnych rozsudkov.**
- 2. Systémy trestného súdnictva by mali zahŕňať komplexný súbor práv a ochranných opatrení obetí a svedkov, čo by mali rešpektovať všetci aktéri v trestnom konaní. Obetiam a svedkom by sa mala poskytnúť primeraná starostlivosť, poradenstvo a podpora, najmä ak sú zraniteľní.**
- 3. Prokuratúra by mala s obetami a svedkami zaobchádzať spravodlivo a dôstojne a mali by byť informovaní o všetkých svojich právach vrátane zastupovania a účasti na úkonoch a na ich potreby by sa malo urýchlene reagovať (zabezpečením ochranných opatrení, náhrady škody atď.).**
- 4. Vo všetkých štádiách konania by sa prokurátori mali zamerať na ochranu dôstojnosti, súkromného a rodinného života a osobnej bezpečnosti obetí a svedkov a na zabezpečenie ich procesných práv vrátane práva na informácie o priebehu konania a prípadne práva obetí na právnu pomoc a odškodnenie.**
- 5. Prokurátori, polícia a iní príslušníci orgánov presadzovania práva zapojení do trestného konania by mali byť schopní uplatňovať osobitné ochranné opatrenia podľa okolností trestného prípadu a rozsahu, v akom je ohrozený život, zdravie a majetok obetí/svedkov alebo ich rodinných príslušníkov.**
- 6. Prokurátori by mali mať potrebné zručnosti na stíhanie obzvlášť citlivých prípadov, ako sú terorizmus, obchodovanie s ľuďmi, domáce násilie a sexuálne útoky a mali by spolupracovať so všetkými príslušnými aktérmi, či už verejnými alebo súkromnými, s cieľom účinnejšie riešiť takéto prípady a zabrániť sekundárnej viktimizácii. V tejto súvislosti možno v prípade potreby zriadiť špeciálne vyškolené útvary prokuratúry.**
- 7. Prokurátori by mali mať k dispozícii dostatočné materiálne, ľudské a finančné zdroje na poskytovanie primeranej ochrany a pomoci obetiam a svedkom. Obete by mali byť informované aj o regionálnych a medzinárodných mechanizmoch podávania individuálnych/kolektívnych sťažností a o tom, ako k nim získať prístup.**
- 8. Obete by mali byť informované o dostupných možnostiach prístupu k spravodlivosti, ako je mediácia, zmier alebo restoratívne súdnictvo.**
- 9. Ochrana práv obetí a svedkov, najmä zraniteľných osôb, ako aj primeraný prístup k rôznym druhom obetí/svedkov by mal byť súčasťou úvodných a služobných programov odbornej prípravy prokurátorov, aby sa stali významnou súčasťou ich odborných znalostí a kultúry.**
- 10. V záujme obetí a spravodlivosti by prokurátori mali využívať a podporovať existujúce orgány medzinárodnej spolupráce a presadzovať rozvoj existujúcich a nových nástrojov medzinárodnej spolupráce. V tejto súvislosti by sa mala venovať osobitná pozornosť konfiškácii príjmov z trestnej činnosti a vymáhaniu skonfiškovaného majetku.**